

Proje, Tez ve Araştırma Makalelerinin Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi Nasıl Yapılandırılmalı?

Salih ÇEPNİ¹

¹Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0003-2343-8796, cepnisalih@yahoo.com

ÖZET

Birçok araştırmacının büyük zaman harcayarak ve emek vererek çalışmalar yürüttükleri, bunları yayına dönüştürmek için ulusal veya uluslararası çeşitli Q1-Q4 dergilerine gönderdikleri ve bu dergilerden bazen ağır eleştiriler ve bazen de kısa sürede ret aldıkları bilinmektedir. Bunun sonucunda bazı araştırmacıların bilinçli veya bilinçsiz olarak kendilerine haksızlık yapıldığını düşündükleri veya makalelerinde var olan eksiklikleri göz ardı ederek suçlama kültürü ile savunmaya geçtikleri görülmektedir. Ret alma gerekçelerinin genel olarak "makalenin kuramsal çerçevesi" ve "kavramsal çerçevesi" henüz oluşturulamamış veya "kuramsal çerçeveye dayalı olarak mevcut alanyazına yapacağı katkı ortaya konulamamıştır" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu durumun bazı araştırmacılar da akademik çalışmalara karşı motivasyon düşüklüğüne neden olduğu bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, etki faktörü yüksek olan uluslararası dergilerde yayın yapma sürecinde kritik öneme sahip olan, ret alma nedenleri arasında en çok vurgu yapılan ve karıştırlan kuramsal ve kavramsal çerçeve kavramlarını tanımlayıp, bu kavramların yürütülen çalışmalara nasıl yansıtılması gerektiği hususlarını ilgili literatüre dayalı olarak irdelemektir. Bu bağlamda, kuramsal ve kavramsal çerçeve ile ilgili temel eserler irdelenmiş ve araştırmacıların bu yapıları oluşturma sürecinde dikkat etmeleri gereken hususlar şekil ve tablolarla desteklenerek ayrıntılı olarak sunulmuştur. Kuramsal ve kavramsal çerçevenin yapılandırılma biçimleri ile Q1-Q4 dergilerinde yayın yapma ilişkileri örnek makale konuları ve bu konuları araştırma biçimleri ile birlikte tartışılmıştır. Kavramsal ve kuramsal çerçeve kavramlarını teorik olarak anlamadan ve bu kavramları sunulacak proje veya yayınlara beklenildiği yapıda yansıtmadan eserlerinin kabul edilme olasılığının çok düşük olacağı sonucuna varılmıştır.

MAKALE BİLGİLERİ

Gönderilme Tarihi:

18.05.2021

Kabul Edilme Tarihi:

27.07.2021

ANAHTAR

KELİMELEER:

Etkili dergilerde yayın yapma, kavramsal çerçeve ve kuramsal çerçeve

How to Structure the Conceptual and Theoretical Framework of Projects, Thesis and Research Articles?

ABSTRACT

Many researchers spend a lot of time on their projects, then send them to various national or international Q1-Q4 journals to be published. The researchers very often take heavy criticism and rejection in a short time from these journals. Usually, they get comments such as "the conceptual or theoretical framework has not been established yet" and "based on the theoretical framework what is new for your studies" for their articles. As a result, some researchers think that they are consciously or unconsciously treated unfairly, ignoring the deficiencies in their manuscripts. These situations often cause low motivation towards academic studies in some researchers. This study aims to

ARTICLE INFORMATION

Received:

18.05.2021

Accepted:

27.07.2021

KEYWORDS:

Publishing in influential journals, theoretical and conceptual framework.

define the theoretical and conceptual framework concepts and then distinguish the differences between them. Based on the related literature, the concepts of the theoretical and conceptual framework were examined and the points that researchers should pay attention to create conceptual and theoretical frameworks were presented in detail with the support of figures and tables. The structuring forms of the theoretical and conceptual framework and the relations of publishing in Q1-Q4 journals are discussed together with the sample article topics. It has been concluded that the probability of acceptance of a researcher's work will be very low without understanding the theoretical and conceptual framework theoretically and without reflecting these concepts in the projects or publications as the expected structure of the journals.

Summary

Introduction, Purpose and Significance

In order to increase our recognition in our interesting research, we need to act in accordance with scientific norms, be scientifically literate to distinguish the concepts we encounter or use in our research areas. Although sometimes we gave too much effort and spent too much time to publish our article, our works many times are rejected. In fact, a well-known fact is valid here for rejection as well: Nothing is accidental. Publishing in high-quality journals has an algorithm and certain needs must be filled within this structure. It is stated that two reasons are more critical than the others for the rejection of a manuscript. These are: (1) The theoretical and conceptual frameworks of the presented work are not effectively formed, (2) Insufficient information about the validity and reliability of the study (Lederman & Lederman, 2015; Ravitch & Riggan, 2012). Although many research books or articles emphasize validity and reliability issues (Çepni, 2018; 2021), they do not mention what the theoretical or conceptual framework is and what are the differences between theoretical and conceptual framework (Erdoğan, 2001; Kivunja, 2018; Park ve diğ., 2012; Regoniael, 2020; Wolf, 2019). The aim of this study is to examine the ways of distinguishing the theoretical and conceptual framework concepts that are most confused by researchers based on the related literature.

Methods

This study is a theoretical study. In order to understand how the concepts of theoretical and conceptual framework were defined and how they differed from each other, the relevant literature was examined in detail (Aparicio et al., 2016; Fredomen, 2010; Hughes et al., 2019; Denzin, 2006; Dickson ve diğ. 2018; Ellis ve diğ. 2011; Erdoğan, 2001; Lederman & Lederman, 2015; Swanson & Chermack, 2013; Rocco & Plakhotnik, 2009; Walden University, 2021).

Findings

The conceptual framework has the feature of best explaining the progress of the natural steps of the research carried out by the researcher. It includes a structure that sets out the rationale for the researcher's research problem. It relates to the concepts and empirical research used by the researcher to present and systematize knowledge. The conceptual framework defines the relationship between the main concepts of a scientific study. It makes it easier to understand the concepts in the study by revealing the meanings and relations among them. Various visual materials, mostly diagrams, are used to clearly express the structure and visibility of the research. On the other hand, the theoretical framework is what researchers base their research on the widely accepted theory or theories in the relevant literature in order to ensure that the research is accepted by all scientific circles. It is the guide that the researcher takes and strictly adheres to. It is a framework based on an existing theory in a research field. The theoretical framework forms the most important and most scientific part of a scientific study and is a validated structure referenced in the interpretation of research findings. It

ensures that the researcher's conclusions are valid and generalizable. The results obtained from robust meta-analyses, thematic review data, meta-syntheses, and literature syntheses in the relevant field can also form the theoretical framework of a study to be conducted. The results of research conducted without a solid theoretical framework based on current theories or literature are controversial.

Discussion and Conclusion

It is known that the most emphasized concept in the international literature is the theoretical framework. The reason for this is that while the conceptual framework can be read and accessed from many sources, the theoretical framework is specific to the nature of the research conducted (Lederman & Lederman, 2015; Varpio et al., 2019). In this context, researchers should prepare the conceptual framework by keeping it as concise and short as possible. The most basic result obtained from the literature review is that the conceptual framework created by each researcher is specific to that researcher. In this process, the researcher should establish strong relations between concepts in the conceptual framework and should support each activity with solid justifications (Jabareen, 2009; Walden University, 2021). However, while forming the theoretical framework, the researcher should act scientifically, that is, strictly adhering to the relevant theories and not engaging in activities contrary to the theoretical framework on which the researcher's work is based (Rocco & Plakhotnik, 2009).

Giriş

Araştırmacı olduğumuz disiplinde tanınırlığımızı arttırmak ve alana anlamlı/özgün katkılar sağlamak için bilimsel normlara uygun hareket etmemiz, yaptığımız faaliyetlerde karşılaştığımız kavramları birbirinden ayırt edecek düzeyde bilimsel okur-yazar olmamız ve kavramları eleştirel bakış açısı ile irdelememiz gerekir. Zaman harcayarak ve emek vererek yürüttüğümüz araştırmaların yayın sürecinde ret alması bizleri üzmektedir. Aslında bilinen bir gerçek burada da geçerlidir: Hiçbir şey tesadüf eseri değildir. Başarının arkasında mutlaka temelleri sağlam oluşturulmuş bir bütüncül yapı ve bu yapıyı ayakta tutan uyulması gereken sağlam normlar/yapılar vardır. Kaliteli dergilerde yayın yapmanın da bir algoritması ve bu yapı içerisinde içinin doldurulması gereken olmazsa olmazları vardır.

Yayın yapma sürecinde akademik yazım kuralları ve yazımla ilgili kavramları en iyi bilen ve uygulayan bireyler hiç kuşkusuz bu alanın öncüleri olan kaliteli dergilerde yayın yapmış ve etkili dergilerde editörlük yapmış/yapmakta olan bilim insanlarıdır. Bu bilim insanlarının yayın yapma sürecinde anlaşılması gereken temel kavramlar ve uyulması gereken kurallar yönündeki görüş ve önerileri kritik öneme sahiptir. Örneğin, iyi dergilerde yıllarca editörlük yapmış birçok bilim insanı tarafından gönderilen yayınların ret almasının birçok nedeni olduğu ancak iki nedenin diğerlerine oranla daha fazla kritik öneme sahip olduğu dile getirilmektedir. Bunlar: (1) Sunulan eserin kuramsal ve kavramsal çerçevelerinin etkili oluşturulmaması, (2) Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği ile ilgili ya hiç bilgi verilmemesi ya da yetersiz bilgiler sunulmasıdır (Lederman ve Lederman, 2015; Ravitch ve Riggan, 2012). Birçok araştırma kitabında geçerlilik ve güvenilirlik konularına hem nitel ve hem de nicel araştırma boyutlarından vurgu yapılmasına rağmen (Çepni, 2018; 2021), kuramsal çerçeve (theoretical framework) konusunun ne olduğu ve özellikle sıkça karıştırılan kavramsal çerçeveden (conceptual framework) farkının neler olduğu hususlarına değinilmediği görülmektedir (Erdoğan, 2001; Kivunja, 2018; Park, 2012; Regoniael, 2020). Buna ek olarak, Türkiye'deki birçok enstitünün ilan ettiği lisansüstü tez yazım kurallarında bu iki kavramın ya birbirine karıştırıldığı ya da birçoğunda bu kavramların sadece başlıklarının verildiği, kavramların içinin nasıl doldurulması gerektiği ile ilgili açıklayıcı bilgilerin verilmediği görülmektedir.

Türkiye bağlamında araştırmacıların yaşam döngüsü ile ilgili Akçigit ve Tok (2020) tarafından hazırlanıp sunulan geniş kapsamlı TÜBA Türkiye Bilim Raporu etrafıca irdelendiğinde ulaşılan sonuç (Ek 1);Türkiye'deki bilim insanlarının birçoğunun akademik kariyerleri boyunca sürdürülebilir bilimsel faaliyetlerde bulunmadıkları, terfi için (doçent veya profesör) gereken kriterleri yerine

getirmek için çalıştıkları, özellikle doçentlikten sonra bilimsel faaliyetlerden kademeli olarak uzaklaşmaya başladıkları, bilimsel faaliyetleri hayat felsefesi haline getirmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ek 1'deki grafik dikkate alındığında, Türkiye'de özellikle profesör unvanı alındıktan sonra araştırmacıların akademik performanslarında çok sert düşüşler yaşandığı görülmektedir. Buradan Türkiye'de birçok araştırmacının araştırma yapıp etkili dergilerde yayın yapma faaliyetini bir akademik yaşam felsefesi haline getirmediği ve alanına hayat boyu devam eden bir tutkuyla bağlanmadığı sonucuna varılabilir. Bu ve benzeri bulgular ışığında Türkiye'de diğer ülkelerle yayın ve atıf sayısında yarışması için yükün büyük oranda genç araştırmacıların sırtına yüklendiğine (birçok üniversitenin genç araştırmacılara lisansüstü eğitimi tamamlama ve atama kriterlerinde getirilen yayın zorunlulukları) ve bundan dolayı özellikle genç araştırmacıların çok sağlam bir araştırma kültürüne sahip olmaları gerektiğine inanılmaktadır. Sağlam araştırma kültürüne sahip olmanın en temel iki kriteri; araştırmacıların kavramsal ve kuramsal çerçeve kavramlarını anlamaları ve bu kavramları eserlerine yansıtabilecek becerilere sahip olmalarıdır. Türkiye'de, araştırmacıların kuramsal ve kavramsal çerçeve kavramlarını derinlemesine anlayabilecekleri ve rehber alabilecekleri çok az sayıda eser olduğu (Çepni, 2021) ve bu boşluğun mutlaka doldurulması gerektiğine inanılmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, araştırmacılar tarafından en çok karıştırılan sorunlardan ve etkili dergilerde yayın yapmanın en önemli kriterlerinden biri olan kuramsal ve kavramsal çerçeve kavramlarını ayırt etme ve pratiğe yansıtma yollarını irdelemektir.

Yöntem

Bu çalışma ilgili literatüre dayalı kuramsal (teorik) bir araştırmadır. Bu süreçte, öncelikle ilgili literatür gözden geçirilerek kuramsal ve kavramsal çerçeve kavramlarının nasıl tanımlandığı ve bir birinden farklarının nasıl ortaya konulduğu etraflıca irdelenmiştir (Aparicio et al., 2016; Fredomen, 2010; Hughes et al., 2019; Denzin, 2006; Dickson ve diğ., 2018; Ellis ve diğ. 2011; Erdoğan, 2001; Lederman & Lederman, 2015; Swanson & Chermack, 2013; Rocco & Plakhotnik, 2009; Walden University, 2021). Araştırmacılara rehberlik etmek için, bu incelemelere dayalı olarak bir eserde kuramsal ve kavramsal çerçevenin oluşturulma sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği hususlarına yönelik mantıksal çıkarımlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bir Araştırmanın Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi Nedir? Neleri İçerebilir?

Lederman ve Lederman'ın (2015) vurgu yaptığı gibi kavramsal ve kuramsal çerçeve kavramları birbirini tamamlayan ve bilimsel makalelerde kullanılan önemli yapılarıdır. Kavramsal ve kuramsal çerçevenin ne olup olmadığına bakmadan önce bu kavramların barındırdığı alt kavramları tanımamız gerekir. Bunlar; çerçeve, kuram ve kavram terimleridir.

Çerçeve Nedir? Türk Dil Kurumu çerçeve terimini "*Bir konunun, bir düşünce alanının sınırları veya bu sınırlar içindeki alan*" şeklinde tanımlanmıştır. Araştırmacılar tarafından araştırmalarını desteklemek veya içine almak anlamında kullanılmaktadır.

Kuram Nedir? Gözlenen doğa olayları ile ilgili yapılan genellemelerin açıklamaları veya bir bilimsel bilginin kapsamlı ve birleştirilmiş açıklaması olarak tanımlanabilir. Bilimsel kuramlar, doğal olaylarla ilgili ortaya çıkan birçok farklı noktayı açıklar, olayları derinlemesine anlamak için bilinen bilgileri derinlemesine irdeler, yeni bilgilerin mevcut bilgilere eklenmesi durumunda yeni analizler veya sentezler yaparak savunduğu bilgileri oluşturur. Kuramlar, bir olayla ilgili belirli veya farklı koşullar altında olayların nasıl gerçekleştiğini ve bu konuda var olan bilgileri ve varsayımları bizlere kritik

limitlere kadar genişletip açıklamaya çalışan yapılarıdır (Çepni, 2018; Kerlinger ve Lee, 2000; Kivunja, 2018; Swanson ve Chermack, 2013). Bu bilgi türüne İzafiyet Kuramı, Hücre Kuramı, Anlamalı Öğrenme Kuramı gibi kuramlar örnek olarak verilebilir. Bilimin gelişmesi için bilimsel kuramlar mutlaka gereklidir. Yeni kuramların oluşturulması birçok bilim alanının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Çepni, 2018).

Kuramlar, kuramsal çerçevenin oluşumuna katkı sağlayan ve kendi içinde bütünlük arz eden bilimsel bilgilerdir. Bir çalışmanın kuramsal çerçevesinin etkili oluşturulması için öncelikle çalışmanın dayandığı veya temel aldığı kuramların ve bu alanda yapılan literatür sentezinden çıkan sonuçların çok iyi anlaşılması gerekir.

Kuramlar belirli koşulları sağladığında paradigmaya dönüşür. Yeni bir kuramın yeni bir paradigma olabilmesi için, hem kendi alanında ortaya çıkmış sorun veya sorulara uygun çözüm bulabilme potansiyeline hem de çağını aşarak ileriye dönük yeni açılımlar yapma özelliğine sahip olması gerekmektedir. Paradigma sözcüğünü en geniş anlamıyla ilk kullanan Thomas Kuhn'dur. Kuhn'a göre, paradigmaları yanlış veya doğru olarak nitelendirmek yanlıştır. Çünkü eski paradigmalara yeni paradigmaları karşılaştırabilecek fikir birliğine varılmış bir ölçüt geliştirmek zordur. Her paradigma geçerli olduğu dönemde, kendi parametrelerine göre bir tutarlılık sergiler. Bundan dolayı paradigmaların gelişimi ve değişimi vardır. Var olan paradigma alanındaki yeni sorulara veya sorunlara çözüm getiremediği takdirde yeni arayışlara gidilir. Bu durumda var olan paradigmanın çözüm bulamadığı sorunlara çözüm bulma potansiyeline sahip daha kapsamlı açıklamalar ortaya çıkar. Bu açıklamalar alanındaki sorunları çözdükçe her geçen gün daha fazla güç kazanır. Böylece, alandaki otoriteler tarafından kabul görür ve yeni bir kurama dönüşür. Kuram bu sorunları çözmeye başladıkça yaygın olarak kullanılır ve böylece her geçen gün güçlenerek o alana hakim bir paradigma halini alır. Kuhn, bu durumu bir dönüşüm süreci olarak belirtmektedir (Kuhn, 1991 aktaran Çepni, 2021, s.25).

Kavram nedir? Kavram, cisimleri, nesnelere veya olayları benzerliklerine göre sınıflayıp bu sınıfları bir çatı veya ad altında toplamaktadır. Aynı zamanda kavram bireylerin terimlere yükledikleri anlamlar ve terimleri duyduklarında beyinlerinde oluşan soyut düşüncelerdir. Yani bireyin ilgili nesneye iç dünyasında anlam vermesidir (Ayas, 2018). Kuvvet, ivme, hız, element, iletken, demokrasi vb. gibi bilimsel terimlere yüklediğimiz anlamların tamamı bizim o konudaki kavramsal anlayışımızı oluşturur. Kavramlar, kavramsal çerçevenin temelini oluşturan ilgili alandaki temel bilgi taşlarıdır. Araştırmacılara düşen görev, bir eserin kavramsal çerçevesini oluştururken o eseri kapsayan kavramları iyi belirlemek ve kavramlar arasındaki örüntüyü Şekil 1 ve Şekil 2'deki gibi ortaya koymaktır.

Kavramsal Çerçeve

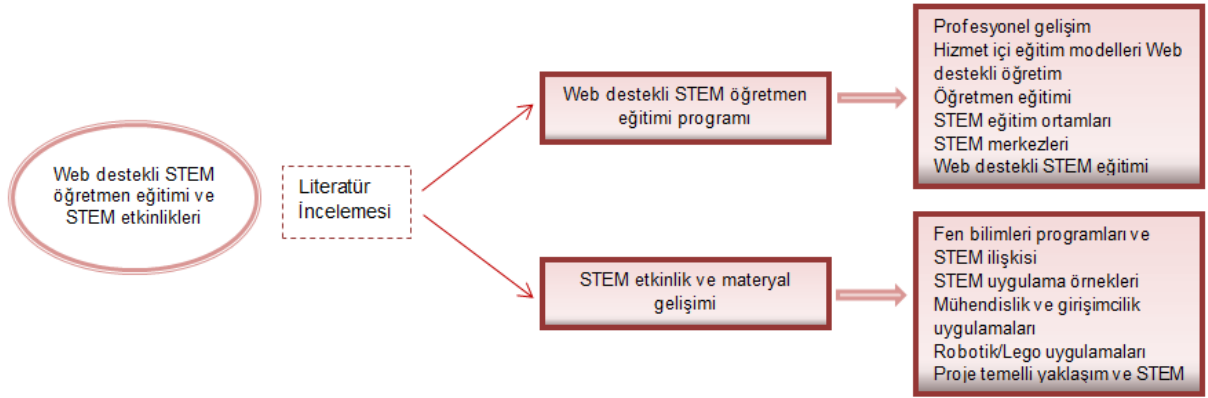
Kavramsal çerçeve, eserlerde kullanılan anahtar kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin genelden öze doğru bir örüntü şeklinde sunulduğu, o çalışma için ilgili kavramların tanımlanıp sınırlarının çizildiği bölümdür. Yapılan çalışma sürecinde ana kavramların içinin doldurulması ve çalışma bağlamında bu kavramların hangi boyutlarda, anlamda veya sınırlıklarda ele alınacağı, anlamlandırılması gerektiği veya pratiğe yansıtılırken hangi anlamlar taşıyacağı hususlarının önceden okuyucuya aktarılmasını içerir. Kavramsal çerçeve bir çalışmada literatürdeki farklı kavramları, kavramlar arası ilişkileri ve verileri de içerisinde barındırabilir (Maxwell, 2004; Miles ve Huberman, 1994). Böylece ilgili kavramların çalışma kapsamında kabul edildiği ya da benimsendiği haliyle alan yazındaki diğer kabul etme ya da benimsemelerden farkı da ortaya konmuş olur. Aslında kavramsal çerçeve, çalışmanın barındırdığı fikirleri ve bu fikirlerin birbiri ile ilişkisini ve bu fikirlerin çalışma ile olan ilişkisini bütüncül bir perspektiften ortaya koyan sağlam bir yapıdır (Jabareen, 2009; Walden University, 2021). Genellikle nitel çalışmalarda, sosyal ve davranış bilimi alanında tek bir kuramın olayları açıklamada yetersiz kaldığı durumlarda kritik öneme sahiptir (Miles ve Huberman, 1994; Park vd., 2012).

Kavramsal çerçeve özette araştırmacının inşa ettiği bir yapıdır. Araştırmacının yürüttüğü çalışmanın doğal basamaklarının ilerleyişini en iyi şekilde açıklama özelliğine sahiptir. Araştırmacının araştırma probleminin gerekçelerini ortaya koyan bir yapı içerir. Araştırmacı tarafından bilgiyi sunmada ve sistemleştirmede kullanılan kavramlar ve deneysel araştırmalarla bağlantılıdır. Kavramsal çerçeve bir bilimsel çalışmanın ana kavramları arasındaki ilişkiyi tanımlar. Çalışma içindeki kavramları tanımlamayı, anlamlandırmayı ve birbiriyle olan ilişkilerini ortaya koyarak daha kolay anlaşılmasını sağlar. Araştırmanın yapısını ve görünürlüğünü açık bir şekilde ifade etmek için çeşitli görsel materyallerden, çoğunlukla diyagramlardan yararlanır. Kavramsal çerçevenin açıklanmasında birden fazla görsel materyallerden faydalanılabilir. Böylece araştırmanın temel yapıları, kavramlar arasındaki ilişkiler ve araştırma problemi açık bir şekilde ortaya konmuş olur.

Aşağıda Şekil 1 ve Şekil 2’de araştırmacı tarafından hazırlanan “web destekli STEM öğretmen eğitimi programının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi” konu alan bir projenin kavramsal çerçeveleri bu çalışma için bir örnek olarak hazırlanıp sunulmuştur.

Şekil 1.

Projenin Konu ve Kapsamının Genel Kavramsal Çerçevesi

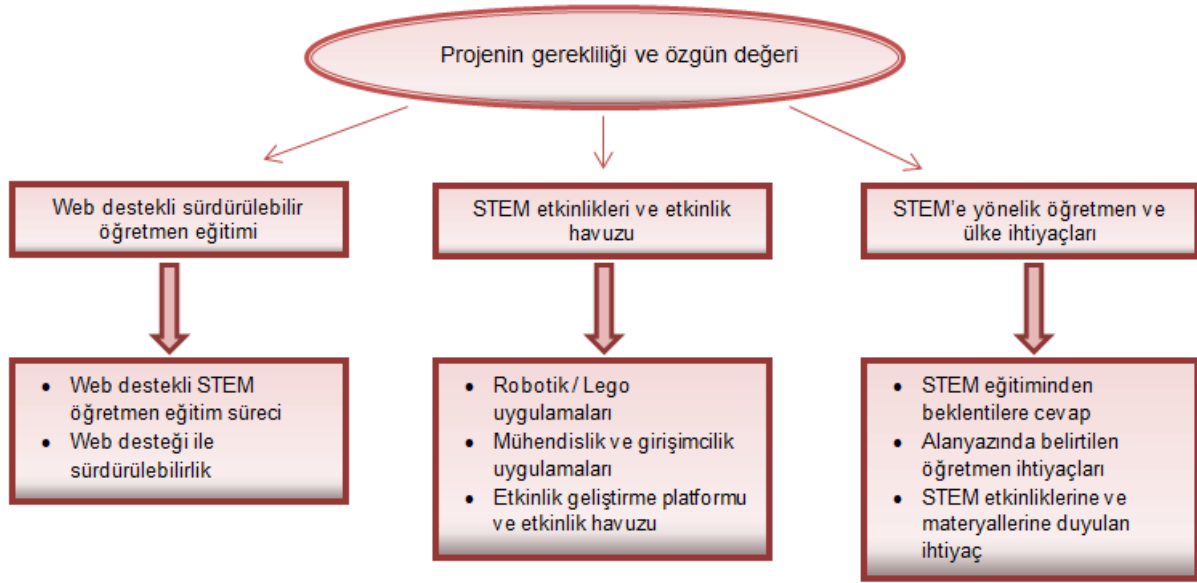

Şekil’2’de “web destekli STEM öğretmen eğitim programının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi” isimli çalışmaya neden ihtiyaç duyulduğuna ve özgün değerine ilişkin daha ayrıntılı bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

Şekil 1 ve Şekil 2 incelendiğinde bu yapıların araştırmacılara ve okuyuculara araştırma sürecinde bir tür yol haritası olarak görev yaptığı, çalışmanın hangi ana ve alt kavramları barındırdığı ve bunların bir biriyle ve çalışmanın konu ve amacıyla nasıl bir örüntü içerisinde olduğu yönünde bilgiler sunduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 2.

Projenin Gerekliliği ve Özgünlüğü ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Kuramsal Çerçeve

Bu kavram, en genel anlamda yürütülen bir araştırmada bir araştırmacının çalışması için merkeze aldığı paradigma açısı kuram veya birkaç kuramın birleşiminden oluşturulmuş bir yapı olarak algılanmalıdır (Swanson ve Chermack, 2013). Kuramsal çerçeve, yeni bir kuramın gelişim sürecine bir temel oluşturmak için o konuyla ilgili kuramların, ilgili kavramların ve deneysel araştırmaların sentezlenmesi anlamında da kullanılmaktadır (Rocco ve Plakhotnik, 2009). Bununla birlikte, Walden Üniversitesi (2021), araştırmaların kuramsal çerçevelerinin tek bir geçerli kuram etrafında şekillenmeleri gerektiği hususuna vurgu yapmaktadır. İlgili literatürde, her ne kadar nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılsa da nitel araştırmaların da bir kuramsal çerçevesi olabileceği hususuna vurgu yapmaktadır (Aparicio vd., 2016; Balcı ve Ahi, 2017; Çepni, 2021). Kuramsal çerçeve, genelde, araştırma sürecinde yapılan araştırmanın çıkış noktasını oluşturan kuram ya da kuramlar olarak tanımlanır. Yürütülen araştırmanın kuramsal altyapısını oluştururken çalışmanın hangi kuram veya kuramlardan nasıl etkilendiğini ve temel alınan bu kuramlarla çalışmanın ilişkisinin kurulduğu kısım olarak algılanmaktadır (Aparicio vd., 2016).

Aslında, kuramsal çerçeve, araştırmacının araştırdığı konuda oluşturduğu ön kabullerin sistematik ve bütüncül ifadesinden başka bir şey değildir. Yani araştırmacının araştırması için düşündüğü ön kabulüdür. Sinclair (2007) de kuramsal çerçeveyi bir seyahate çıkmadan önce başarılı bir yolculuk yapmak ve seyahatten beklentileri karşılamak için, bu ülkeyi daha önce ziyaret etmiş insanların deneyimlerinin paylaşıldığı kaynaklardan mümkün olduğu kadar fazla bilgi bulmak ve bu yolla ziyaret edecekleri ülke ile ilgili önemli ipuçları veya onlara yardımcı olabilecek tüm unsurlardan haberdar olmak olarak tanımlamaktadır.

Etkili bir biçimde oluşturulmuş bir kuramsal çerçeve araştırmacılar için sağlam bilimsel gerekçeler (rational) oluşturulmasına katkı sağlar. Aynı zamanda, araştırma konusunun birdenbire ortaya çıkmadığını, bu konunun geçmişinde sağlam kuramlar olduğunu ve çalışmanın üzerine inşa edildiği temelleri ya da anlayışı gözler önüne serer. Kuramsal çerçevenin, araştırmanın yapılma gerekçesi ile birlikte, belirlenen problemin nasıl ele alınacağını da kapsamı gerekir. Araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşumunda, araştırmacının temel aldığı kuramları belirtmesi ve bu kuramların yürütülen çalışmayla olan ilişkisinin kurulması beklenir. Bir araştırmada kuramsal çerçeve oluşturmadan, etkili araştırma soruları belirlemek oldukça zordur (Kartari, 2017). Kuramsal çerçeve doğrultusunda araştırma sorularına cevap arandığı okuyucuya hissettirilir ve araştırmaya temel

oluşturan bakış açısı veya açıları bu yolla netleştirilir. Kuramsal çerçeveye bu bakış açısıyla baktığımızda, daha çok yapılan çalışma ile ilgili araştırmancının nasıl kurgulanacağı, hangi kuramlardan nasıl yararlanılacağı, hangi soruların sorulacağı gibi konuların netleştiği ve bölüm olarak algılanmalıdır. Kuramsal çerçeve, daha çok yürütülen araştırmancının köklerini dayandırdığı kuramların geçerliğini yeni durumlarda test etmeyi amaçlar. Bununla birlikte, bu anlayışın daha çok nicel araştırmaların doğası ile tam örtüştüğünün bilinmesi gerekir. Tam yapılmış kuramsal çerçeve kavramı nitel araştırmaların doğasıyla kısmen örtüşmektedir (Baltacı, 2019). Çünkü birçok nitel araştırmancının amacı kuram test etme değil, kuram geliştirmektir. Kuram geliştirmek uzun soluklu gerçek bilimsel bilgi/verilere dayandırılmış ve o alandaki uzman bilim insanlarının uygulayıp onayladığı zahmetli bir sürecin takibini gerektirir. Bununla birlikte Türkiye’de veya diğer ülkelerde birçok eserde sadece bir olay ve olgunun açıklanmasına yarayan açıklamalara da kuram dendiğini ve bunun yanlış olduğunu unutmamamız gerekir. Gerçek nitel araştırmaların (naturalistic qualitative research) amacı alandan deneyim kazanma yoluyla veriler toplamak ve herhangi bir önyargıya (teoriye) sahip olmadan kodlar, kategoriler ve temalar oluşturma yoluyla kuramlar oluşturmaktır. Bu süreçte özellikle kategorilerin ve temaların özgün olmasına dikkat edilir. Bu özgün ve sağlam yapılar ileride daha derinlikte yapılan irdelemelerle diğer araştırmacılar için kuramsal çerçeve olarak kabul görebilecek yapıları oluşturabilir. Buradan varılan sonuç, kuramsal çerçeve kavramının objektivist felsefeye göre tasarlanmış bir araştırma ile sübjektivist felsefeye göre tasarlanmış bir araştırmada çok farklı yorumlandığı ve farklı uygulama biçimleri gösterebildiğidir (Maxwell, 2004; Miles ve Huberman, 1994).

Bir araştırmacı, kuram-yöntem ilişkisini sağlam ve uygun oluşturmalıdır. Bu süreçte, önemli olan araştırma sorusunun doğası ile seçilen yöntemin doğasının örtüşmesi ve araştırma yönteminin de çalışmanın dayandığı kuramlarla olan doğal ilişkisinin çözümlenmesidir. Eğer tasarlanan çalışma hipotez test etme ise tercih edilecek yaklaşım objektivist yaklaşım olmalı ve buna bağlı olarak araştırmayı yürütmeye başlamadan önce çok güçlü ve yaygın kabul gören bir kuramsal çerçeve tercih edilmelidir. Bununla birlikte ister nitel ister nicel çalışma olsun, hepsinde çok sağlam bir literatür taraması yapılması ve ilgili literatürün mutlaka bir sentezinin yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Etkili yazılmış bir çalışmanın kuramsal çerçevesi aşağıda belirtilen hususları barındırmalıdır (Imenda, 2014; Rocco ve Plakhotnik, 2009).

1. Araştırma bir bütün olarak düşünülüp atılacak adımlar tasarlanırken çalışmanın temellerini dayandırdığı kuramın ve onun uygulaması olan modelin çalışma için tercih edilme nedeni gereçlendirilmelidir.
2. Araştırılacak konunun niçin araştırılmaya değer olduğu literatür sentezine dayalı olarak ortaya konulmalıdır.
3. Literatür sentezi sonucunda konunun önemi açık ve net ifadelerle ortaya konulmalıdır.
4. Araştırma sorularının veya hipotezlerinin çıkış gerekçeleri mutlaka ortaya konulmalıdır.
5. İlgili literatüre hâkim olarak literatürde farkına varılmamış boşlukların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu yolla, çalışmanın özgünlüğü sağlanmalıdır.

İlgili literatürde kuramsal çerçeveye ilgili birçok örnek sunulmuştur (Aparicio vd., 2016; Grünkorn vd., 2016). Örneğin, Aparicio vd. (2016) da e-öğrenme boyutları üzerine literatür sentezine dayalı e-öğrenme sistemlerinin bir kuramsal çerçevesini oluşturmuş (Ek 2) ve bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılara bu çerçeveyi kullanmaları yönünde önerilerde bulunmuştur. Başka bir örnek ise, öğretmenlerin profesyonel gelişim basamaklarına (gelişim süreçlerine) yönelik olarak çalışmak isteyen bir araştırmancının, öncelikle bu konuda Fuller ve diğ. (1967) gelişim kuramını ve bu alandaki diğer kuramları gözden geçirmesi gerekmektedir (Çepni, 2018).

Özetle, yapılacak araştırmancının tüm bilim çevrelerince kabul görmesini sağlamak için araştırmancının araştırmasını ilgili konuda literatürde var olan yaygın kabul gören kuram veya kuramlar üzerine temellendirmesi gereklidir. Bu kuramlar araştırmacıların rehber aldığı ve sıkı sıkıya bağlı kaldığı kılavuzdur. Bir araştırma alanındaki mevcut bir kurama dayalı bir çerçevedir. Kuramsal çerçeve, bilimsel bir çalışmanın en önemli ve en bilimsel parçasını oluşturur ve araştırma bulgularının yorumlanmasında referans alınan onaylanmış bir yapıdır. Araştırmancının vardığı sonuçların

onaylanmasını ve geliştirilebilir olmasını sağlar. İlgili alanda yapılan sağlam meta-analizlerden, tematik taramalardan, meta sentezlerden ve literatür sentezlerinden varılan sonuçlar da yürütülecek bir çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturabilir. Geçerli kuram veya literatüre dayalı sağlam bir kuramsal çerçeve oluşturulmadan yürütülen araştırmaların sonuçları tartışmalıdır.

Kavramsal Çerçevenin Kuramsal Çerçeveden Farkları Nelerdir?

İlgili literatürde ve birçok enstitünün hazırladığı dokümanlarda kavramsal çerçeve ile kuramsal çerçevenin birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu iki kavramın benzer ve farklı yönleri mevcuttur. Benzer yönleri her ikisinin de bütüncül ve kendi içinde tutarlı bir yapıya sahip araştırmalar ortaya koymalarını amaçlamasıdır. Kavramsal çerçevenin araştırmacı tarafından oluşturulmasından dolayı daha çok sübjektif olma özelliği mevcutken, kuramsal çerçevenin ilgili alandaki otoritelerin bilimsel yollarla oluşturduğu ve araştırmacının araştırması için dayanak olarak kabul ettiği bilimsel bilgiler içerdiği için objektif bir yapısı mevcuttur. Burada bilinmesi gereken ilk hususun kavramsal çerçevenin kuramsal çerçeveyi de içinde barındıran daha geniş bir yapı olduğudur. Kuramsal ve kavramsal çerçeveler genel olarak birbirlerine benzeseler de aralarında bazı temel farklılıklar bulunmaktadır. Adom vd. (2018) ve Imenda, (2014), bu farklılıkları aşağıdaki gibi özetlemiştir.

Tablo 1.

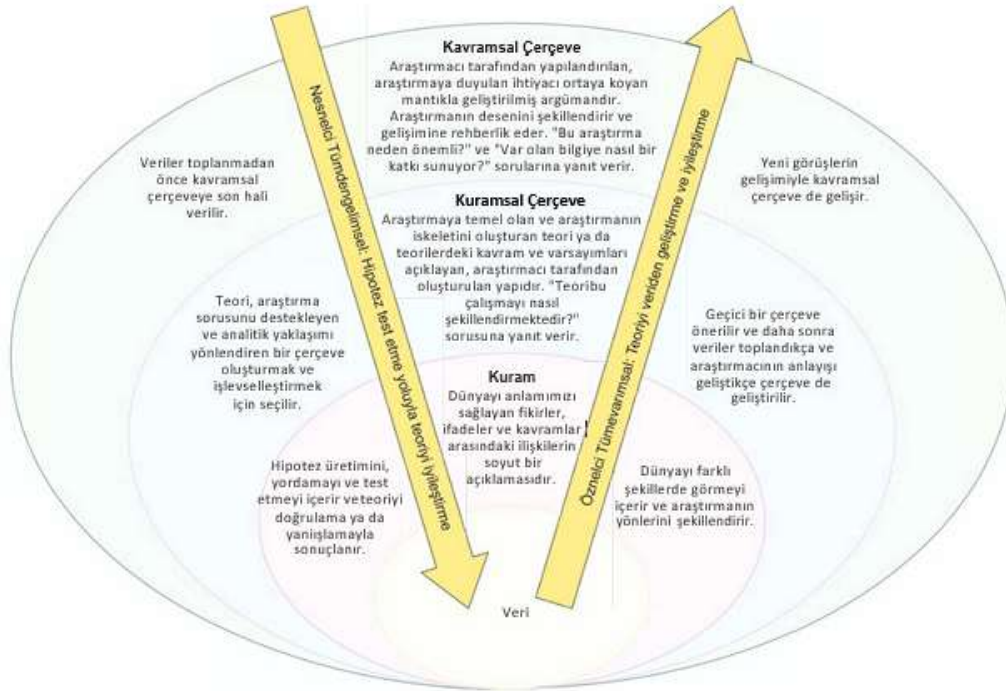
Kuramsal Çerçeve ve Kavramsal Çerçeve Arasındaki Farklar

Kuramsal Çerçeve	Kavramsal Çerçeve
Diğer araştırmacılar tarafından test edilmiş, doğrulanmış ve literatürde yeri olan kuramları içerir. Bileşenlerinin ve sonuçlarının bir model oluşturduğu bir çalışma sunar.	Çalışmanın ana değişkenlerinin üzerine oturduğu kavramları içerir. Literatürde var olan modellerin çalışmayla ilişkilendirilmesini veya araştırmacının kendi modelini geliştirmesini mümkün kılar.
Sağlam bir şekilde dizayn edilmiş, geliştirilmiş ve geçerli bir yapıdadır.	Çalışmanın dizaynı genel kabul görmüş değildir; araştırma sorularını cevaplamak için bir alternatif yol haritası niteliğindedir.
Bilimsel bir sorgulama çerçevesinde bir araştırmanın odak noktası niteliğindedir.	Araştırmanın nasıl yapılandırıldığını mantıksal olarak çizen bir çerçeve niteliğindedir.
İleriye dönük olarak sunulan çözüm önerileri ile ilgili bilgileri içerir.	Araştırma problemini tanımlamak için kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri kullanır.
Araştırmanın kapsamı içerisindeki durumları test etmek ve tahmin etmek için ilgili kuramları kullanır.	Alandaki diğer kişilere yardımcı olabilecek kuramlar geliştirmeyi hedefler.

Literatürde, kuram kuramsal ve kavramsal çerçeveyi birbiriyle ilişkilendiren, farklılıklarını, benzerlikleri ve aralarındaki ilişkileri irdeleyen modeller de geliştirilmiştir. Bu modellerden biri Varpio, vd. (2019)'da geliştirdiği Kuram-Kuramsal-Kavramsal Çerçeve Modelidir.

Şekil 3.

Kuram -Kuramsal-Kavramsal Çerçeve Modeli (Varpio vd., 2019, s.991)

Tablo 1 ve Şekil 1, 2 ve 3'te görüldüğü gibi kavramsal ve kuramsal çerçeve kavramlarını araştırmacıların doğru anlayıp eserlerine doğru yansıtılabilmeleri için çeşitli bilim insanları tarafından ayırt edicilik boyutunda çeşitli uğraşlar verilmektedir. Araştırmacıların eserlerinde kuramsal çerçeveyi oluşturma sürecinde daha çok mevcut kuramları veya literatürden elde edilmiş geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış bilimsel bilgileri temel almaları gerektiği görülmektedir.

Şekil 3'te en genel ve kapsayıcı olan çerçevenin kavramsal çerçeve olduğu görülmektedir. Şekil 3'te dıştan içe doğru hareket edildiğinde, tümdengelim anlayışıyla hipotez geliştirip test etme yoluyla hedefteki kuramın güçlendirmesi amaçlanırken, içten dışa doğru hareket yönü seçilirse, tümevarımsal bir yol tercih edildiğinin ve verilere dayalı bir kuram geliştirme veya geliştirilen kuramı iyileştirilmenin amaçlandığının bilinmesi gerekir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Uluslararası literatürde en çok vurgu yapılan kavramın kuramsal çerçeve olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni kavramsal çerçevenin birçok kaynaktan okunabilir ve erişilebilir olmasına karşın kuramsal çerçevenin yürütülen araştırmanın doğasına özgü olmasıdır (Lederman & Lederman, 2015; Varpio vd., 2019). Bu bağlamda araştırmacıların kavramsal çerçeveyi mümkün olduğunca öz ve kısa tutarak hazırlaması gerekir. Aslında, kavramsal çerçeve araştırmanın dili olarak kabul edilebilir. Kuramsal çerçeveyi oluştururken ise temel alacağı model, yaklaşım ve kuramlar ile araştırmasını çok iyi ilişkilendirmesi önerilmektedir (Dicson vd., 2018). Literatür irdelemelerinden elde edilen en temel sonuç, her bir araştırmacının oluşturduğu kavramsal çerçevenin o araştırmacıya özgü olduğudur. Bu süreçte oluşturulan/çizilen kavramsal çerçevede kavramlar arasındaki ilişkileri sağlam oluşturmaları ve çalışmanın her bir faaliyetini sağlam gerekçelerle desteklemelidir (Jabareen, 2009; Walden University, 2021). Bununla birlikte araştırmacı kuramsal çerçevesini oluştururken, tam olarak bilimsel davranmalı yani sıkı sıkıya araştırmasını temellendirdiği ilgili kuramlara veya onların oluşturduğu sağlam yapılara/modellere bağlı kalmalı, çalışmasının temellerini oluşturduğu kuramsal çerçeveye aykırı faaliyetler içinde bulunmamalıdır (Rocco ve Plakhotnik, 2009).

Etki gücü yüksek birçok dergide yayınlanan makaleler incelendiğinde, mevcut kuramlara bağlı kalmadan, sağlam kavramsal çerçeve oluşturma yoluyla da etkili, çok özgün yayınlar yapılabileceği görülmektedir. Bu durum bize “Bütün makaleler teorik temellerini mutlaka geçerli bir kurama dayandırılmalıdır” görüşünün her şartta geçerli olmadığını göstermektedir. Çepni (2021, baskıda) de kuramsal çerçeveye bağlı kalma düzeyi ile eserin özgün değer düzeyine karar verme arasında bir ilişki kurarak, bu durumu üç düzeyde irdelemeye çalışmıştır. Bunlar:

Birinci düzey eserlerin özellikleri; daha çok Q1 sınıfı dergilerinde yer alan makalelerin karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Araştırılan konu daha önce hiç çalışılmamış, kritik öneme sahip güncel bir konudur. Burada araştırmacının bir kuramsal çerçeveye bağlı kalmadan gerekçelendirilmesi gereken husus, araştırılması istenen konunun günümüzde önemli bir konu olduğudur. Bu duruma iki örnek; (1) *pandemi döneminde yeni bir öğrenme paradigmasına dayalı işlevsel bir öğrenme kuramının alt yapısını oluşturma ve (2) bireylerin fiziksel özelliklerindeki standartlardan yola çıkılarak, bilişsel kapasitelerini, zekâ türlerini, duygularını ve becerilerini tespit etmek*, olarak verilebilir. Bu iki konunun da ilgili literatürde bilimsel temellere oturtulmuş bir geçmişi olmayabilir. Bununla birlikte bu süreçte araştırmacı “Hangi bilimsel ve politik gelişmeler bu konuyu önemli kılmıştır?” sorusuna mutlaka etkili ve kabul edilebilir özellikler içeren gerekçeler sunmalıdır. Proje, araştırılması istenen konunun artık göz ardı edilemeyeceğini net bir şekilde açıklamalı ve bu alana ilgi duyan bireyleri ikna etmelidir.

İkinci düzey eserlerin özellikleri; daha çok Q2 sınıfı dergilerde yayınlanan eserlerin özelliklerini taşımaktadır. Düzey-1’in tersidir. Çalışılmış bir konuya yeni değişken/ler ekleyerek konunun tekrar ele alınmasıdır. Bu tür çalışmalar bilimsel alt yapılarını o konuda geçerli ve kabul görmüş kuramlara sıkı bir şekilde dayandırma gayreti içeresine girerler. Burada yapılması gereken en önemli faaliyet daha önce yapılmış tüm çalışmalarını değişkenleri ile birlikte iyi analiz etmek ve bu konunun neden tekrar gündeme alındığını literatür destekli olarak ispatlamaktır. Örneğin; bilimin doğası unsurlarının gelişimini etkileyen faktörler yaygın olarak çalışılmış bir konudur. Yürütülecek yeni bir çalışma amaç olarak, bu literatürde denenmemiş veya dikkat çekmemiş bir değişken olan *kavram haritalarının bilimin unsurlarının öğrenimine etkisinin araştırılması* bu kapsamda ele alınabilir.

Üçüncü düzey eserlerin özellikleri; Q3 ve Q4 sınıfı dergilerde yayınlanan veya yayınlanma olasılığı zayıf olan yayınların özelliklerini taşımaktadır. Daha çok mevcut kuramların farklı kültürlerde ve örneklemelerde test etme çalışmaları olarak bilinir. Başka ülkelerde veya vakalarda çok çalışılmış bir konunun kuramsal çerçevesinde ve veri toplama araçlarında bir değişikliğe gitmeden farklı vakalardaki durumunun ne olduğunu araştıran bir yaklaşımdır. “Karşılaştırmalı araştırmalar” genelde bu tür projelerden/araştırmalardan türemektedir. Ülkemizin ihtiyaçlarına göre diğer ülkelerde yapılmış, ülkemizde yapılması gereken çalışmalara karar vermekle başlayan çalışma türleridir. Ülkemizde yapılan çalışmaların çoğunluğu bu durumla örtüşmektedir. Örneğin, bu düzeyde yürütülecek yeni çalışmanın amacı;

1. Çeşitli düzeylerdeki öğrencilerin belirlenmiş bir konudaki kavram yanlışlarının tespit etmek,
2. Yapılandırmacı öğrenme kuramının uygulama modellerinden biri olan 5E modeline uygun hazırlanmış bir materyalin öğrenci başarısına ve bilginin gündelik hayata transferine etkisini tespit etmek, gibi olabilir.

Bu tür çalışmalarda daha çok, geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış hazır ölçekleri kullanan sadece örnekleme farklılaştırılmış çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yurt dışına gönderip makalelerimizden aldığımız ortak kritik olan “Yeni olan nedir?” sorusu daha çok bu tür çalışmalarda vuku bulmaktadır.

Bu iki kavram (kavramsal ve kuramsal çerçeve) iyi anlaşılmadığından birçok yüksek lisans ve doktora tezlerinin niteliğinde ciddi zayıflıklar olduğu söylenebilir. Bu nedenle “lisansüstünde özellikle yüksek lisans programlarında “araştırmalarda kuramsal ve kavramsal çerçeve” adı altında kuramsal bir ders zorunlu hale getirilebilir ya da “bilimsel araştırma” dersinde bir kaç hafta bu konulara ayrılabilir. Ayrıca yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yönelik bu konularda seminer ve kurslar düzenlenebilir.

Kuramsal ve kavramsal çerçeve kavramları ülkemizde bu güne kadar dikkat çekmemiş fakat özellikle yeni araştırmacılar için kritik öneme sahip kavramlardır. Bu kavramların irdelendiği platformlara ve kaynak kitaplara ihtiyaç olduğu açıktır. Bu eserde bu kavramların teorik olarak hangi anlamları taşıdığı ve birbirinde farklarının neler olduğunun ortaya konulduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, bu kavramların araştırmalarda nasıl kullanılabileceği yönünde daha fazla ve farklı disiplinlerde yazılmış uygulamalı kitaplara/kılavuzlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu süreçte, ayrıntılı ve daha özel olarak kavramsal ve kuramsal çerçevenin araştırmanın sonraki bölümlerine etkileri, bu kavramların araştırma için ortaya atılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerle ve araştırma problemi ile olan ilişkileri, kavramsal ve kuramsal çerçevenin tartışma ve sonuç bölümüyle nasıl ilişkilendirilebileceği gibi konuları irdeleyen eserlere ihtiyaç olduğuna inanılmaktadır.

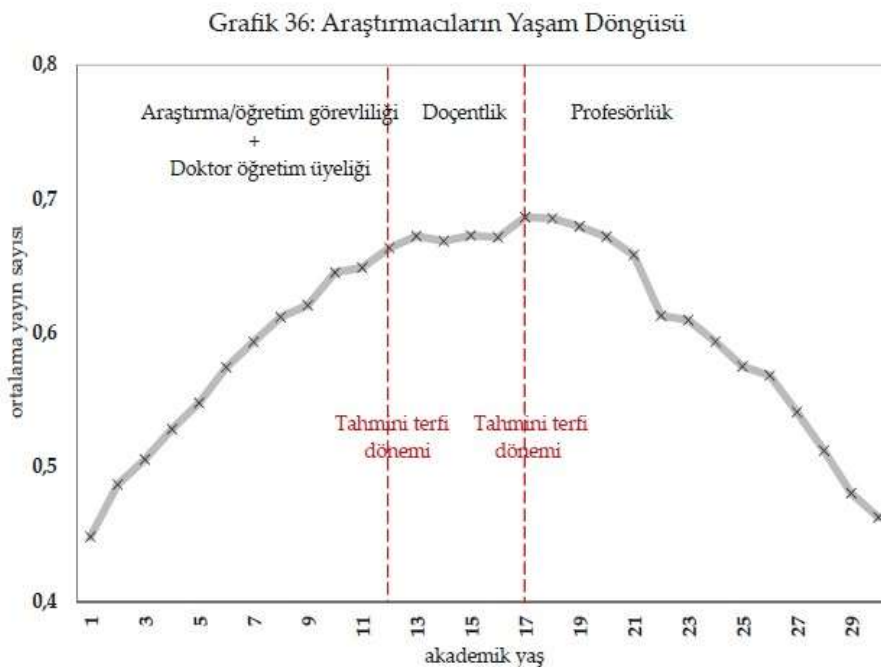
Kaynakça

- Adom, D., Hussein, E. K., & Agyem, J. A. (2018). Theoretical and conceptual framework: Mandatory ingredients of a quality research. *International Journal of Scientific Research*, 7(1), 438 -441.
- Akçigit, U. ve Tok, E.Ö (2020). *Türkiye bilim raporu*. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. TÜBA Raporu No:43, s.49.
- Aparicio, M., Bacao, F., & Oliveira, T. (2016). An e-learning theoretical framework. *Educational Technology & Society*, 19 (1), 292-307.
- Ayas, A. (2018). Kavram öğretimi. İçinde *Kuramdan uygulamaya fen öğretimi* (Ed. S. Çepni). PegemA .
- Balcı, S. ve ahi, B. (2017). Nitel Araştırmalarda Etik. Anı Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. 8. baskı. Celepler.
- Çepni, S. (2021). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. 9. baskı. Celepler.
- Cohen Miller, A. S. & Pate, E. (2019). A model for developing interdisciplinary research *The Qualitative Researcher*, 24, 1211-1226.
- Frodeman, R. (2010). *The oxford handbook of interdisciplinarity*. Oxford University.
- Denzin, N. K. (2006). Analytic autoethnography, or déjà vu all over again. *Journal of Contemporary Ethnography*, 35(4), 419-428.
- Dickson, A., Hussein, K. H., Agyem, J. A. (2018). Theoretical and conceptual framework: Mandatory ingredients of a quality research. *International Journal of Scientific Research* 7(1). 438-441.
- Ellis, C., Adams, T. E., & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Historical Social Research*, 36 (4), 273-290.
- Erdoğan, İ. (2001). Sosyal bilimlerde pozitivist-ampirik akademik araştırmaların, tasarım ve yöntem sorunları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 119-134.
- Fuller, Frances F, Pilgrim, Geneva H, Freeland, Alma M. (1967). *Mental Health and Teacher Education*, Taylor, BL Intensive Individualization of Teacher Preparation 46th Yearbook of the Association for Student Teaching,. C. Brown 151187
- Grünkorn, J., Upmeier zu Belzen, A., & Krüger, D. (2014). Assessing students' understandings of biological models and their use in science to evaluate a theoretical framework. *International Journal of Science Education*. 10.1080/09500693.2013.873155.
- Hughes, S., Davis, T. E., & Imenda S. N. (2019). Demystifying theoretical and conceptual frameworks: A guide for students and advisors of educational research. *Journal of the Social Sciences*, 58(1-3). 24-35.
- Imenda, S. (2014). Is there a conceptual difference between theoretical and conceptual frameworks? *Journal of Social Sciences*, 38(2), 185-195.
- Jabareen, Y. (2009). Building conceptual framework: philosophy, definitions, and procedure. *International Journal of Qualitative Methods* 8(4).
- Kartari, A. (2017). Nitel düşünce ve etnografi: Etnografik yöntem düşünsel bir yaklaşım. *Moment Dergi*, 4(1), 207-220.

- Kivunja, C. (2018). Distinguishing between theory, theoretical framework, and conceptual framework: A systematic review of lessons from the field. *International Journal of Higher Education*, 7(6), 44-53.
- Kuhn, T.S. (1991). *Bilimsel devrimlerin yapısı* (Çeviri, N. Kuyaş), Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Lederman, N. & Lederman, J. S. (2015). Editorial: What is a theoretical framework? A practical answer. *Journal of Science Teacher Education*, 26(1), 593-597.
- Maxwell, J. (2004). *Qualitative research design*. Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sources book* 2nd ed. Sage.
- Ravitch, S. M. & Riggan, M. (2012). *Reason & rigor: How conceptual frameworks guide research*. Sage
- Regoniel, P. A. (2020). *Conceptual framework development handbook*, Second Edition. SimplyEducate.me
- Rocco, T. S., & Plakhotnik, M. S. (2009). Literature reviews, conceptual frameworks, and theoretical frameworks: terms, functions, and distinctions. *Human Resource Development Review*, 8(1), 120-130.
- Sinclair, M. (2007). A guide to understanding theoretical and conceptual frameworks. *Evidence-Based Midwifery*, 5(2), 39. *Gale OneFile: Health and Medicine*.
- Swanson, R. A., & Chermack, T. J. (2013). *Theory building in applied disciplines*. Berrett-Koehler Publishers.
- Varpio, L., Paradis, E., Uijtdehaage, S., & Young, M. (2020). The distinctions between theory, theoretical framework, and conceptual framework. *Academic Medicine*, 95(7), 989-994.
- Walden University (2021, Mart 08). *Theories and frameworks: Introduction*. <https://academicguides.waldenu.edu/library/theory>.
- Wolf, R., & Davis, T.E., (2019). Demystifying theoretical and conceptual frameworks: A guide for students and advisors of educational research. *Journal of the Social Sciences*, 58(1-3)

Ek.1.

TÜBA Türkiye Bilim Raporu: 1980-2015 Araştırmacıların Yaşam Döngüsü (sayfa.49).

Veri: Scopus+MAG, 1980-2015. Not: Araştırmacıların ilk yayım tarihi akademik hayatın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bir araştırmacının 30 yıl boyunca devam ettiği varsayılmıştır.

Ek 2.

E-öğrenme sistemleri için oluşturulan bir teorik çerçeve (Aparicio vd., 2016, s.49)

